

ПРОФЭВИЛЕЛ ОРГАНИЗАЦИЯЛАРЫНЫН АЖЫЛЫН БЕДИК ДЕКНЕЛЧЕ

СЭП-нин XX съездинин салганы улут чаагай сорулгаларын амыдыралга боттандырып дээр бүгү улустун социалисттик чарыжын улам-на калбартырыңче ажылчы чоннарын мобилизаставышаан, областтык профэвилелдеринин организациялары боттарынын органна-массалыг ажылынын деннелин элээн бедилеп, бүдүрүлгө черлеринин ажыл-агыйжы амыдыралынче хааны-биле кирип, бүдүрүлгө көдүреринин, күш-ажылдың бүдүрүлгөчүлүгүн бедилеринин, иштин курлавырларын ажыл-лаарынын айтырылгаларын улам-на төдөр-гай өрөөнүн көрүп, илерелин турар апар-гай.

Социалисттик чарыжы удуртуру профэвилелдеринин ажылында ич чутула учас-ток болур. Коммунисттик партиянын XX съездинин алдар болдурган бүгү улустун социалисттик чарыжына үлестир бүдүрүл-гөдөринин, транспорттун, МТС болгаш сов-хотарын бүгү ажылдап турар ажылчы-нарын 75 хуузу киришкен, оларнын иштинден бүдүрүлгө боттарынын үлүг нормаларын үргүзүп ажыр күөсөдир тур-ган 350 муракчыларын областтык Хүнү-лел самбыраанын кириген болгаш 2095 экинчи область Советинин күөсөкчүлүгүн болгаш профэвилелдеринин область төвү-лелин хундүлел бижин-биле шаңнаан.

Областын элээн хай үлестир бүдүрүл-гөдөр, МТС болгаш совхоттары 1955 чыл-дың бүдүрүлгө планнарын долур болгаш ажыр күөсөтөдөр. Сметыг-Хемде ыш ажыл-агый чери бараанын продукция бү-дөрүнүн чыл планын 104,6 хуу, Эле-стете хөмүр-дай шахтазы 113,1 хуу, Кы-зыл хоорайнын аш-чөм комбинаты, ыш заводу, типография, Чаа-Хөлдүн, Бин-Хем-нин МТС-тери болгаш еске-даа элээн хай үлестир бүдүрүлгөдөр партиянын XX съездининг уткуштур боттарына алган хүзүлгөдөрүн күөсөтөш, ам социалисттик чарыжын чаа-чаа бедикти хүзүлгөдөрүн ап, эрестиг ачылдап турарлар.

Ындыг болза-даа, СЭП-нин XX съез-дининг профэвилелдеринин ажылы иш-тин шүгүмчүлгө дээрмичан деп чүбө-ли сактыр керек. Профэвилелдеринин ажы-лынын деннелин ам бо үдөйи амыдырал-дың негелделеринден, партиянын салып турары сорулгаларын ыракта хожудал каап турар деп Төп Комитеттин отчет илеткелинде демгелзэн. Ол айткан чөт-лөстөр бистик областтык профэвилел ор-ганизацияларынн ажылына бүрүн до-лузу-биле хамааржыр.

Висин областтык профэвилелдеринин ды-ка хай организацияларынн органна-массалыг ажылы дыка куду деннеде тур-гун. Оол дугайы чыже болза, 1955 чыл-дын ноябрыдан 1956 чылдын январыга чедир үеин иштинде болуп эртен профэ-вилелдеринин чер-чер органнарынн отчет сонгудалыг хурадалары 359 ор-ганизацияларынн иштинден 52 комитеттер-нин ажылы багай деп санаан.

Органна-массалыг ажылдың куду ден-неде турарынчыл база бир фактымы болза, бүдүрүлгөдөр, албан черлеринде болгаш МТС, совхоттарда ажылдап турар 2000 ажыр ажылчыларын болгаш албан-хаа-чыларын профэвилелдеринин кижигүнү-гө амыдаа чедир кирип албааны болур.

Профэвилелдеринин область чөвүлели, обкомнары болгаш чер-черде организация-лары социалисттик чарыжы дыка өрөөн-дү удуртуп турар. Ылаңгыя социалисттик чарыжтын, муракчыларын деткир, олар-нын аш үлестер-тургулазын негелдерин талазы-биле ажыл профэвилелдеринин ор-ганизацияларынн алаа чугаа кырында чоруп турар.

Улестир ажылдакчыларын профэви-лел обкому (даргазы эш Чикмарев) бо-лунуң ажылы бо үеин негелдеринин ден-нелинде чедир өдө тургузар талаы-биле дыка кандай ачылдап турар. Бүдүрүл-гөдөр социалисттик чарыжтын денне эрө-н

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинде

Ыраккы Чөөн чүктө ССРЭ-нин дөвискээр суглары-биле холушкак, ажык далай районнарына лосось балыктарын курлавырларын камгалаарын болгаш тывышты таарыштырарын дугайында

Ыраккы Чөөн чүктө ССРЭ-нин дөвискээр суглары-биле холушкак, ажык далай районнарына лосось балыктарын курлавырларын камгалаарын болгаш тывышты таарыштырарын дугайында

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинн докшаалы

Лосось балыктарын бар болуп турар санын кыдыг-даа учат чокка туруп өдүр чорукту Ожум океанын сонгу-барын кезинге таарыштыр тургуспаан тывыштын улут төмөндүлүгү-биле өдүр турар болза балыктарын тывыштыг уксааларын ол үнелиг курлавырлар үстүрүгө чедер айымын таарыштыр турарын бар болуп турар эртем тывыштыг меделер көргүзүп турар.

Охот болгаш Камчатка эриктеринге үргүнне төгери-биле лососьтарын өскөп турар хөмөрлөгү лососьтарын камга-лаарын болгаш өстүрерин талазы-биле ССРЭ-нин Балык үлестирүүнү министрствонун шүгүм-биле боттандырып турар дыка улук карыгалыг хөмөгөдөр иштин байддар-нын үнелиг ол балыктарын курлавырларын камгала-рын хандыршп шыдааң турар.

Совет Ыраккы Чөөн чүктүн чонун болгаш ылаңгыя Охот-Камчатка эрининг чонунуң кол тывыш ажылы болуп турар Ыраккы Чөөн чүк дөвискээринн бедик болгаш ту-руштугу курлавырларын деннелин камгалаар болгаш хан-дырар сорулга-биле ССР Эвилелинн Министрлер Чөвүлели-нин докшаалы болза:

1. Сонугураагы чурттар-биле чогуур дугуржулга чаргы-же чедир Ыраккы Чөөн чүктүн дөвискээрин туруп өдүрерин таарыштырар зоналарын ажык далайга түр үеде тургузар. Ол зоналар Охот далайга, Беринг далайынн барын кезинге, ССРЭ-нин дөвискээр суглары-биле холушкак Ожум океанын сугларына, моон адаанда координаттарын дам-

кирип келгирин ССРЭ-нин Балык үлестирүүнү министрство-зунга болгаш еске-даа чогуур органнарга айттышкан бер-ген.

Чоокта чаа ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели кирип кел-ген саналдарын чугаалажып көргөн болгаш моон адаанда доктаалды үндүргөн.

чыштыр эртен барын болгаш сонгу-барын чүккө дугу-жулажып шүгүмдөн: Беринг далайга Олотор шенектен муру-нуу чүккө меридианнын сонгу дөңгөсүн 48 градуусунуң төмөндүгө чедир болгаш чөөн долгостонун 170 градуустары-нын 25 минутазында, оон соонда муруну-барын чүккө ССРЭ-нин дөвискээрлиг сугларынн кызыгаары-биле че-жидир Анучина ортулукка (Биче курлык дөңгөсү) турар.

Лососьтарын үргүнелээр үеинде (май 15-тен сентябрь 15-ке чедир) бо зоналарга ол балыктарын туруп өдүрерин совет организацияларга болгаш хамааттыларга база ол ыш-каш даштыкы күрүлелерин организацияларынга болгаш хамааттыларынга кызыгаарлаар.

2. 1956 чылдың тывыш сезонунда Ыраккы Чөөн чүк лос-состарын бо доктаалды 1 чүтүлгө айткан зоналарга туруп өдүрерин 500 муң центнер (25 миллион хире кезекти) хөмөздөдүгү доктаалар. Айткан зоналарга тывыш чоруу-дары ССРЭ-нин Балык үлестирүүнү министрствонун ба-лык хайгааралыг органнарынн чүткө тускай чөпчө-реддери-биле чоруп болур.

3. Бо доктаалды 2 чүтүлгө айттыгана зоналарга ба-лык турарын хайгааралыг болгаш хынадазын балык хайгааралыг органнарына дагыр.

4. Айттыгана зоналарга пароход чорукшунууну хостун бо доктаал дегбей турар.

(СЭТА).

СЭКП-нин XX съездинин материалдарын пропагандалап турары

Казахстаннын ажылчы чоннары СЭКП-нин XX съездинин материалдарын улут сонугураагы-биле өөрөңп турарлар. СЭКП-нин XX съездинин шийтирлерин пропаган-далаарына политиктиг болгаш эртем билгилерин негелдеринин талазы-биле республика ниитилели, партиянын обком-нарынн, хооромнарынн болгаш райком-нарынн лекторлары ишдейлери кирип турар. Партиянын XX съездинин ший-тирлерин пропагандалаарын талазы-биле хөмөгөдөр, лекцияларын тематика-зын, лекторларын составын ниитилелин баштаар черинин президиуму бадлаан. Адыгы беш чылда республиканын үлестир-түнүн, транспорттун, харызаанын, тараа ажыл-агыйнын болгаш мал ажы-лынын хөтүлдөдөрүн дугайында лекция-ларын ниитилелин чүс-чүс кижигүннери номчуп турар.

Н. С. Хрущевтин илеткелинин «Совет Эвилелинн бүгү делегей байдалы» деп бири бөдүрүнү талазы-биле лекцияларын Алма-Атада калбаа-биле номчуп турар. Казахстаннын улус ажыл-агыйнын хөт-үлдөдөрүн дугайында профессор Каза-ковтун, экономиктиг эртемдеринн кан-дидаттары Чулакөвүн, Янистун болгаш еске-леринин даа лекцияларын болгулаан. Төгү эртемдеринн кандидаттары Горчаковун беле-лектен лекциязын «Алма-Ата адыгы беш чылда» деп адаан.

ПОШКАР-ОЛА. XX съездинин материал-дарын өөрөңпир партия чырдымыш-кынын системасында, а ол ышкан пар-тия кижигүн өвөс ажылчы чоннарынн ортузунда Марийин партия организация-зы калбарткан. Партиянын XX съезди-нин материалдарын өөрөңпирин талазы-биле пропагандаларын семинарлар-нын СЭКП-нин Пошкар-Ола хоорому ор-ганизастап эрттарген.

Хоорайнын дөрт муң коммунистери бө-гүмнерде, марксизм-ленинниң кезежэ үнөсүндө, ажыл-агый активини үргүзүп болуп турар семинарларынды ки-чээлерде ишдейлери барып турарлар.

XX съездинин материалдарын талазы-биле лекцияларын болгаш илеткедери хооромунуң лекторлар бөдүр организастап эгелзэн, бүгү делегей байдалын дугай-ында баштайгы лекцияны ыш-институду-нун техника башкызы Басевич номчаан.

Хоорайнын заводтарынн, хэдн өрө-диге черлеринн, министрстволарын муң хире агитаторлары съездинин дугай-

ында беседаларын ажылчы чоннарынн чуртталга чердеринн азын-биле чорудуп турар.

(СЭТА).

СЭКП-нин XX съездинин төгүдүг шийтирлерин Чөөн-Хемчик районунн ажылчы чоннары бүгү совет улус-биле бир дөмөй сеткип ханымыннын, күш-ажылчы бедик көдүрүшү-биле утгаан. Адыгы беш чыл планынын талазы-биле Директивааларын совет кижилер тайбын күш-ажылдың, чаагайжыдылганын улут программаны кылдыр көрүп, ону ханы өөрөңпирин, амыдырал кырында чедиш-кинниг боттандыры дөш чүтүлгүг ачылдап турар.

Съездинин материалдарын танышкан хурадал районун бүгү-ле черлеринге калбарган турган. Ол ышкан агитколлек-тивтер боттарынын ажылы ол-ла дораан чаарты тургускан, съездинин материал-дарын таныштырарында 62 агитаторлар беседаларын, номчулгаларын чонун ор-тузунда улам калбартып турар.

Моон-биле калы партия райкому ор-ганизастыг элээн боттут хөмөгөдөрн база ап чоруткан. Партия чырдымышкыны-нын пропагандаларын, агитколлек-тивтер удуругулаарын семинарларын район төвүндө эрттирген, агитаторларын сургаалдыг хурадаларын чер-черге база организастаан. Алаа съездинин материал-дарын ханы өөрөңпир дугайында айтты-рын чугаалашкан.

Районда партия чырдымышкыныга моон мурунда 280 кижн өөрөңпир тур-ган, ам съезд материалдарын өөрөңпир эгелзэн 44 кезек черде чырдымышкы-нда 550 кижн хаара туттуган. Ол ышкан комсомолдун 16 бөлүмүндө 210 кижн база съездинин төгүдүг шийтирлерин ханы өөрөңпир эгелзеп берген.

Билгилер негелдеринин талазы-биле чаа тургустунган албан черинн ажылы моон сонгаар экижидеринче улаган делгелер-гей доктаалды съездинин кыргызчалары хүзөп алган.

Съездинин сөөлү хураалыга РСФСР-нин ниитилелин баштаар черин 75 киж составтыг сонгаан. Баштаар черинн бири пленумунга оон даргазына академик И. А. Артоблевский, орадакчыларынга экономиктиг эртемдеринн доктору А. Д. Гусакон, академик Д. И. Шербаков, В. В. Сухинин, М. Н. Мимаев, баштаар черинн харыскалгалыг секретарына Г. С. Пухов сонугу турган.

Баштаар черинн составына күрүнө ажылдакчылар болгаш эртемденер кир-ген.

(СЭТА).

Партиянын сагыш салышкынына күш-ажылчы харыы

Туранда райондун комбинатынын коллектив партиянын XX съездинин мате-риалдарын танышкан, улам күжениш-кинниг ачылдап турар. Февральда ниити продукция бүдүреринн планын 106,7 хуу, а бараанын продукция талазы-биле оонаалды 133,7 хуу күөсөткен.

Дыштанылга болгаш байырал муруну-н хөмөрлөгү ажылчыларга болгаш албан-хаакчыларга ажыл хүнүнү үргүл-чүлелин кызырар дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Чар-лыын комбинаттыг коллектив улут ка-диртүшкүн-биле уткан. Хураалга сөс ап чүе чугаалаан кижн бүртүк партия-нын болгаш чазактыг ажылчы чон дугайында чугаа кичөөнү салып турарын чүрөткөн ханымыннан илерелин турган.

Комбинатта 20 чыл ажыл үеде ачыл-дап келген сапат дараакчызы эш Боро-бейников улам эки ажылдарынче коллек-тивтиг бүгү кижигүннерин кыйгырган. Февральда иш норманы күөсөткен дээр-нагычкы Смирнова, чазанычкы Костенков болгаш оон-даа еше эштер улам бедикте хүзүлгөдөрүн алган.

Совет кижилерин материал-культу-руг чаагай амыдыралын улам экижидер дөш сагыш салышкыны Коммунисттик партиянын ажыл-чорудугулаарын кезеде төвүндө туруп келген. Бо дугайын СЭКП-нин XX съездинин шийтирлерин улам-на тодарагай-биле чугаалап турар.

Бин-Хем МТС-тин мастерсказына болгаш хай кижн кыргызчалыг хураал ажыл хүнүнү шактын кызырар дугайында Чарыкты улут өөрүшкүлү-биле та-нышкан. Механизаторлар май 1-ге чедир бүгү комбайнерлар септе доозарын хү-лзөнгөн. Ол болза, комбайнерлар чакы-хову ажылында кижирин, тарыгалын хүзүсэзын кызырарын хандырар.

Оон-даа бай амыдырал дээш

Баян-Хем районун «Кызыл тул» колхоз-у эртен ажыл-агый чылдында колхоз бү-дүрүлгөдөрүн дыка хай оруганын ал-ган. Чыл түнелинде 1.003.634 рубльди адыр турган 1.252.391 рубльди ап, пла-нын 124 хуу күөсөткен. Оруганын өскө-нннен 3 автомашинаны, 1 мотоцикли, 20 тергелерин, 5 ситен кезер машиналарын, 1 зернодробилканы, бус-биле илдер 1 херексиди болгаш 1 пилораманы немей салып алган.

Колхозчу бүртүгүнн бир күш-хүнүгө 4,5 килограмм тараа, 6 рубль 15 копеек оонашкан. Оон түнелинде колхозчулар-нын амыдыралы мурункузуздан улам экижзэн. Айт алаакчызы эш С. Бөрзөк болуңуң ачылдаан күш-хүннөдөр 480 пуд тараа болгаш 12 муң рубльди алган, Хаван алаакчылары эш Серебренникова 240 пуд тараа болгаш 6500 рубльди, эш П. Сергеева 250 пуд тарааны болгаш 7 муң рубльди алганар. Күш-хүнүгө тараа, ашмадан аңгыда, кездее ажыл-агый-нын еске-даа продуктуларын база үлөш-кен.

Колхозчулар хай түнүгү ашканы, тарааны алган, үнелиг эт-бараан аймаан садып ап турарлар. Сүт-бараан фермазынн ажылдакчыларынн мурунгалыг радиоприемниктерин болган. Ол ышкан дээрлер машинаны болгаш чадаг тергелерин массалык-биле салып ап эгелзэн. Чамлык колхозчулар сөөлүнне улут өрө-ктиг эдилелдер — чик машиналар болгаш мотоциклдерин салып алгы-биле алган ашканын ажаалга кассазында мөөнү-биле салып турарлар.

Бо ажыл-агый чылдында төрөө колхоз-зунга оон-даа хай бүдүн чартык миллион оруганын чедип алгы дөш кызыкмаккай ажылдарын колхозчулар хураалыга хү-лзөнгөннөр. Ындыг чедишкенин болу-ра, хамкытын мурунда ла черден орту-маа-биле 15 центнер дүжүттү, хай бүрү-дүндө 2 килограмм дүтү, бир саар ине-тен-не 1100 литр сүттү, дагаа бүртүгү-ден 100 чууганы алган турарын чугаа-лашкан.

Тараа культуларынн дүжүдүн бедидер сорулга-биле келдир чазын 250 га черин эш Мальцевтин аргаы-биле андар-ган турар деп колхоз даргазы эш И. Пе-лишев хураалга саналаан. Ол ышкан 50 га кур черин андарга база 800 га черин хава каракап чазар болгаш чакыс та-рылганы 6—7 ажыл хүнүндө, күсүк ажаан алышкынын 15—20 ажыл хү-нүндө доозарын дугурушканар.

Оттулар ыш белеткели

Кызыл районунн Сесеринг чели чыл школазынн 1956—57 өөредилге чы-лында оттулар ыжын белеткен бээрн-биле «Баян-Хем» колхозтун баштаар чери керээ чарган. Ыш белеткелинде эш Хамлайга удуртуган 16 колхозчу херээ-женнер ачылдап турар.

Колхозчуларынн катар ыжы 450 кубометр турган болза, ам 244 кубометрин хап алган болгаш 200 кубометр ышты кагарына белеткен алган.

Сааттанышкын болгаш божулга талазы-биле шөлзөлөрүн үргүлчүлелин уздыр дугайында ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Чаралыы

Илерин болгаш бичин уругларын камгалаан улам ыңай күш-телдирер сорулга-биле ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун доктаалды болза:

Сааттанышкын болгаш божулга талазы-биле шөлзөнн 1956 чылдын апрель 1-ден эгелзеш, шөлзөнн үргүлчүлелин божуурунга чедир 56 хонук база божанынын соонда 56 хонук кылдыр, ол үеин дугуруңда доктаатынган чурум өзүгээр пособиени бербишаан доктаалды, 77-ден 112 календарлыг хонук кылдыр узалдыр.

Тудуу азы ийн болгаш оон хай уругларын божан таварылгада божанынын соонда шөлзөнн 70 календарлыг хонук үргүлчүлелиг кылдыр тыпсыр.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль
1956 чылдың март 26.

РСФСР-ниң политиктиг болгаш эртем билгилерин негелдерир талазы-биле ниитилелинн баштайгы тургузукчу съездизи

РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билгилерин негелдеринин талазы-биле ниитилелинн баштайгы тургузукчу съездин март 21-де Москвага ажитынган. РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билгилерин негелдеринин талазы-биле ниитилелин тургузар дугайында академик А. И. Опариин илеткел кылган.

РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билгилерин негелдеринин талазы-биле ниитилелин тургузар дугайында ший-тирлин съездин баштайгы хураалына хүлэп алган.

РСФСР-нин ниитилелинн ажыл-чорудулгазынн байданын болгаш ону улам ыңай экижидеринн хөмөгөдөрн дугайында оргкомитеттин даргазы академик И. И. Артоблевский илеткел кылган.

РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билгилер негелдеринин талазы-биле ниитилелинн тургузукчу съездин үш хонук үргүзүлгөсү, болуңуң ажылын март 23-те дооскан. Съезд академик А. И. Опариин РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билгилер негелдеринин талазы-биле ниитилелин тургузар дугайында болган академик И. И. Артоблевскийниң РСФСР-нин ниитилелинн организацияларынн ажыл-чорудулгазынн байданын болгаш ону улам ыңай экижидер хөмөгөдөр дугайында илеткелдерин чугаалашкан.

Алаа Россия Федерациязынн аязы-бүрү крайларынн, областарынн болгаш автономн республикаларынн 30 ажыл кижн санал берип чүе чугаалаан.

РСФСР-нин политиктиг болгаш эртем билгилер негелдеринин талазы-биле ниитилелинн тургузукчу съездинин төгүдүг шийтирлерин ханы өөрөңпир эгелзеп берген.

Көдээ ажил-агый продукциясынын чангыс чижээнге

СЭКП-нин Би-Хем району үнелиг инициативаны үндүргөн. Райком чоокта чаа районун экономикалык конференцияны эрттирген. Ушул болгон мал ажилынын продукциясынын чангыс чижээнге күш-ажалын керек кырында чарыгдаларын илестирди, көдээ ажил-агый продукциясынын бот-үнезине дык чигелдир талаа-биле кемчелерин чогаалды кылар деп сорууга оо конференциянын мурунуга тургускан.

Экономикалык конференцияны эрттирерин баш бурунгаар мак белеткээ. Колхозтардын болгон машина-трактор станциясынын бүдүрүлгөн ажил-агый продукциясынын чангыс чижээнге күш-ажалын керек кырында чарыгдаларын илестирди, көдээ ажил-агый продукциясынын бот-үнезине дык чигелдир талаа-биле кемчелерин чогаалды кылар деп сорууга оо конференциянын мурунуга тургускан.

Конференцияга 200 хире кичи: колхозтарын даргалары, партия организацияларын секретарлары, зоотехниктер, агрономдар, бригадирлар, бухгалтерлер, көдээ ажил-агый бүдүрүлгөн муракчылар, МТС-тин болгон союзу-тун ууртукчулары болгон тускай эртемчилери, район организацияларын ажилдакчылары чымылган. Конференциянын киржикчилери «1955 чылда районуну көдээ ажил-агыйнын экономикалык анализ» деп, СЭКП районунун бири секретары эш Савкинниң, «Хаван ажилы ажил-агыйнын хой орулгалары алдыры болур ужурау» деп, МТС-тин кол зоотехниги эш Сычевтун илеткелдерин дыкнаан.

Турага болгон экономикалык конференциянын дугайын чугаалап турар ма-териялдар моон адаанда парлатылды.

1955 чылдын дургузунда районнун көдээ ажил-агыйнын экономикалык анализи

СЭКП районунун секретары эш Савкинниң илеткелден

ССРЗ-нун улус ажил-агыйнын хөгжүл-диринин алдыгы беш чыл панынын талаа-биле Директиваларга СЭКП-нун XX съездинин көдээ ажил-агыйнын ажил-ишчиле-ринин мурунуга чугула харыскалган сорулгаларын салган. 1960 чылда чуртка тараанын нинти чымдады 11 млндар пуд четкен турар. Эт бүдүрерин ийи каттап, сүтү — барык ийи каттап көмүл-дирин айттырган. Техниктег култураларын, картофельди болгон ногааларын бүдүр-дире дык көмүлдүр.

Алдыгы беш чыл ажилы чоннарнын материалдыг болгон културалыг деңгээлин улам ырай өстүреринин беш чымы болур. Беш чымын дургузунда ажилчыларнын болгон албан-аажыкчыларын боттук ажил-тедерири барык 30 хуу бедир, а колхоз-чугуларын нинти ажил болгон натурга орулгалары 40 хуудан эвеш эес өер.

Коммунист партиянын ууртукчазы-биле, Совет чымын хуу-бүрү дуузалачы-нын ачымдына Би-Хеминиң ажилы чоннары көдээ ажил-агый продукциянын бүдүрерин көмүлдүр талаа-биле эркен чымын чамдык чедирининин чедир алган. 1955 чылда тараанын нинти чымда-ды 1954 чылдынга болзага 2,9 муң тонна, сүт — 58 хуу, дүк — 29 хуу хей болгон.

Имчалзак көдээ ажил-агый продук-туларын бүдүрерин өстүреринге ажил-а-жылы турар куралдары бисте ам-даа хей. Районун колхозтарында 26,2 муң га тарып аралыг черлер, оон иштинде 2590 га сугтарылган черлер быжылган. Оон чүгө 11 муң гага азы 42 хууун тарылгага ажиллап турар. Оон түнелдинде бисте тараанын нинти чымда-лары адмисиянда көмүтүг куду. Чижээ-лөөрге, «Кызыл тараачын» колхоз

Ажаап алышынын хуусааларын хамзырыштыр тараанын чидиргилери

Ажаап алышынын хуусаалары	Гадан та-рылган чымдады (цент.)	Чидиргилер
	гадан	шунту (цент.)
Август 25-тен сентябрь 10 чедир	19	—
Сентябрь 10-дан сентябрь 20 чедир	17	2 8000
Сентябрь 20-ден сентябрь 30 чедир	15,3	3,7 8000
Сентябрь 30-ден октябрь 3 чедир	15	4 5000

Ажаап алышынын хуусааларын уламдыктарын турарын болгон ажил-аажылынын үнелдир чидиргилерин ужурунда нинти-биле 30 муң ажил центнер тараанын чедир албаан бис. Ону акшаже нил-чигере 3 миллион ажил рубль болур. Оон түнелдине колхозчулар күш-хүн бүр-түгө-ле 4 рубльди чидирген.

Бо чымын тараа кезиндеги хуусаа-ларын кызыр болгон чидиргилерин бо-дурбас сорулга-биле көмбашылар ажилы-нын бөдүктөө методун ажиллап турган, тарааларын аныктап ажааппын калба-биле негедерини эркен чугула.

Районнун колхозтарында тараа бүдүрүлгезинин өзүлдези

Ажаап алышынын хуусааларын хамзырыштыр тараанын чидиргилери

Ажаап алышынын хуусааларын хамзырыштыр тараанын чидиргилери

Ажаап алышынын хуусааларын хамзырыштыр тараанын чидиргилери

Ажаап алышынын хуусааларын хамзырыштыр тараанын чидиргилери

Ажаап алышынын хуусааларын хамзырыштыр тараанын чидиргилери

гелештир оон бот-үнезин чигелдир даш бүгү кемчелер-биле демисежир херек. Бистин тускай эртемчилеринис болгон колхозтарыныстын даргалары продукциянын чангыс чижээнге күш-ажал болгон акша-хөргентилер кайы хире чарыгдалы-нын турарын нургулайында-ла бодавайн турар.

1955 чылда биске бир центнер тарааны бүдүреринге чарыгдал кайы хире болган дараазындагы байдал тодаргай көрү-түп турар. Чижээлөөрге, «Кызыл тараачын» артеледе центнер тараанын бот-үне-зи ортумаа-биле 23 рубль 4 копейке, «Искра» — 19 рубль 50 копейке, «Тиле-деге» — 39 рубль 56 копейке, «Кызыл сыдыста» — 25 рубль 54 копейке, Ленин атыг колхозта — 16 рубль 88 ко-пейке, Кочетов атыг колхозта — 15 рубль 71 копейке, районда нинти-биле — 23 рубль 37 копейке деңгээл турар. Ичкартага центнер тараага орулга район-да 73 рубль болуп турар.

Центнер тарааны бүдүреринге колхоз-тарда күш-ажал чарыгдалары дараазы-ндагы кемчелдерге илестирген: Кочетов атыг колхозта — 1,3 күш-хүн, Ленин атыг колхозта — 1,4, «Искра» — 1,5, «Кызыл тараачын» — 1,7, «Кызыл сыдыста» — 2,2 болгон «Тиледеге» — 2,8 күш-хүн болгон.

Бистин колхозтарыныс бир дөмөй бай-даларга турда-ла, күш-ажал чарыгдал-дарыннын илдег малаалын чүнү-биле тайылбырлап болуру? Ол айттырга хары-нын мындыг чижек берип турар. Бир гектардан тараанын чымдады барык бир дөмөй болуп турар Кочетов атыг кол-хозта болзага «Тиледеге» колхозта цент-нер тараага 2,5 каттап хей күш-хүннери чарыгдалган.

«Тиледеге» колхозтун тараа ажил-агылында шуут чарыгдалар бир гектарга 43 күш-хүннери, а Кочетов атыг ар-

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Бисте эң-не хуудангай чактоок тараа ажил-агылынын ажилдары болуп турар деп чүвени фактылар херечилеп турар. Оларын механизастар чорук продукция-нын чангыс чижээнге күш-ажалдыг чарыгдаларын дык өвөөдөр арганы бээр. Күш-ажалды нормалаарын болгон те-дөөринин херээ чурчуттуунаан. «Кызыл

Шынында мал ажилы колхозтарын ажил-агылынын кол алдыры болур болзап бүгү орулгаларын 70 хуудан эвеш эе-зия бээр ужурулуг. Ажил-агылыны бот-үне-зи чорудуп турар черлерде малдан орулга-лар чыл санында өзүп турар. «Кызыл та-раачын» колхозтун фермаларында 1954 чылда алган орулгалары бүгү орулгаларын 49 хууу, а 1955 чылда — 54 хууу болгон. Ол артеледин санынчын эш Ша-мова бодунга быжылган инектеринден 13941 рубльди, хойжу эш Нампат-оол ка-лайы-биле кады ажаап турар хойларын-дан 19950 рубльди орулгаларын кирген.

Көдээ ажил-агылынын ажилыг черле-ринин 100 гектарына хамзырыштыр тара-нын саны болгон мал ажилынын продукция-нын кемчелди эвеш болуп турары—кол-хозтарнын орулгалары куду болур чылда-гааннарын бирээи ол. Ол болза дараа-зында саннардан көстүр:

Малдын чүзүннери «Кызыл», «Искра», «Тиледеге», «Ленин Кочетов», «Кызыл сыдыста» Бүгү район-дун

Малдын чүзүннери	«Кызыл»	«Искра»	«Тиледеге»	«Ленин Кочетов»	«Кызыл сыдыста»	Бүгү район-дун
Мыйыстыг бола мал (баш-биле)	5,2	3	1,8	3,2	4,3	3,5
Оон иштинде инек-тер	1,65	1	0,6	1,1	1,4	1,1
Хой	23	12	10	13	23	10
Хаван	7,4	8	10,2	8	12,8	9,6
Күш	58	12	15	25	31	62
Сүт (литр өмөк)	1911	962	599	940	1619	959
Эт (цент-биле)	4,1	1,11	1,4	1,8	2,9	2,7
Дүк (кг-биле)	37	16	11,1	17,7	24,8	13

Мал ажилынын продукцияларын бот-нөр продукцияга чарыгдаларын сая-чу-рагайы мындыг:

Колхозтар	Сүт		Инек эьди		Хаван эьди	
	Күш-хүн нери	акша	Күш- хүннери	акша	Күш- хүннери	акша
«Искра»	6,8	8-4	232	28	229	313
«Кымы сылдыс»	10,6	8,0	129	108	100	173
Ленин аттыг	7,4	11,4	104	159	143	332
Кочетов аттыг	7,5	7,2	156	150	176	193
«Кымы тараачын»	5,5	12	98	206	30	7
«Тилелге»	8,3	11,4	53	72	117	187
Бүгү районнуу:	7,7	9,8	129	121	134	169

Продукциянын мындыг бедир бот-үне-зи болза, мал ажилын чөп эвеш чорудуп турарын, фермалар ажилдакчыларын күш-ажалын бүдүрүчүлүг чангыс, оон организацияшкынында болгон төлөвирин-де четтестерин, малдын куду продуктту-луунун, муракчы дуржулганы болгон эртемниг чедирининин мал ажилына

Фермаларын ажилдак-чыларын онаажыр Кочетов атыг «Кызыл тараачын» «Кызыл сыдыста» «Искра» Ленин атыг «Тиледеге» Нор-мазы

Бир сааныг инек-тер	12	11,6	15	13	13	11,5	14
Хаван ажаакчынын төрүтү хаван	9	6	4	6	8	11	8—10
3 кижилик хойжу бригадага хойлар	400	320	390	400	385	625	600—800
Бир ажаакчыга дагаалар	382	611	301	523	237	365	500—1000

Фермаларда малчыларын боттарынын күссөдир ужурулуг ажилдарын дауала-жын турар кижилер эвеш эес. «Искра» колхозтун хой ажилынын фермазында 10 хойдулар болгон 4 хандырылга ажил-аажылынын аныктап артеледин 8 кежи-гүннери чыл иштинде хойдуларга тур дуулаштырып каан. Ичкартага хандырыл-га ажилдакчыларын күш-хүннери хой-жуларын хууаага эвеш алып турар ажилдарын уу-жун (өдөк аштааган, кы-шадан хар дүжүрү, олардага хар өшкө-ни болгон өскө-даа) санап берген. Манза илдег байдал-биле 4 муң ажил күш-хүн-нери төтөгөзөн. Чыл төтөгөзүндө хой-жулар ортумаа-биле 489,8 күш-хүннери, а дуулаар ажилдакчылар — 626,3 күш-хүннери ажиллап алганы нөсөөн.

Мал ажилында уу-жун күш-хүннери чоруду-галарын механизастарын уу-жун дуула-жын шунтуга билдинтир. Ол болза, колхозчу бүдүрүлгенин эске уаастоткан ажил-аажылы-биле ажилын күш-хүннери хостаар болгон продукциянын чангыс чижээнге чарыгдаларын куулаштыр ужурулуг. «Кызыл тараачын» колхозта байдал оон сыр депир, мында фермаларга механизацияны ажиллаштырып кижилерин саны кызырдыан хараа хөргөзөн: механизаторын ажаар кижилерин тургус-кан, а малчыларын кол штады хууаа-арткан, ол чорук күш-хүннери негедде чарыгдалын бодуруган.

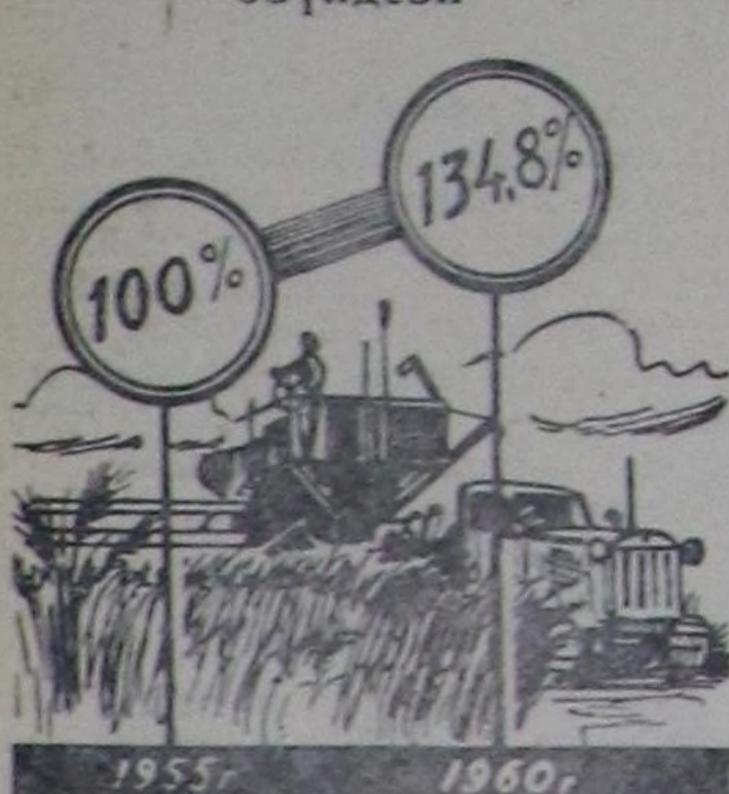
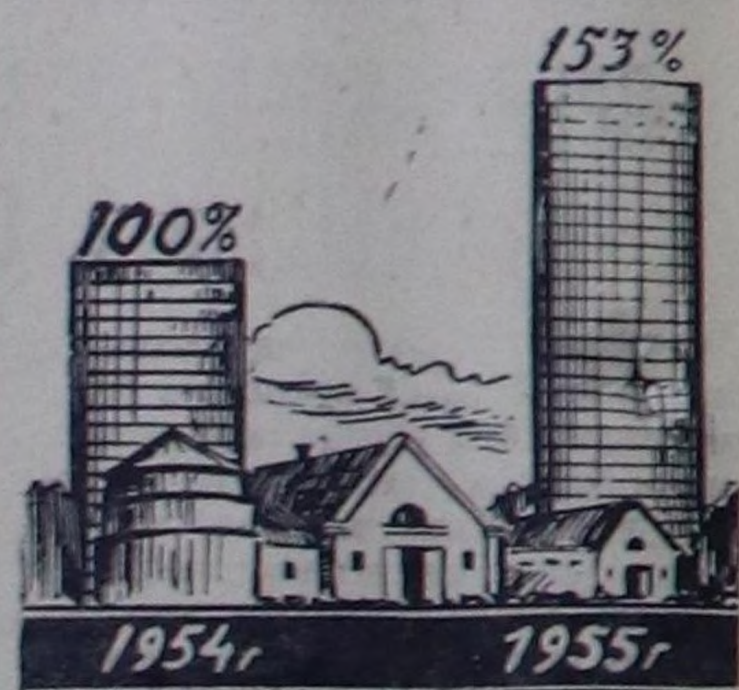
Күш-хүннери чарыгдалын өвөөдөр болгон продукциянын бот-үнезин чиге-дир сорулга-биле бир чере түтү тургузар малдын санын көмүлдүр, оон-биле хол-баштыр күш-ажалын расценкасын өдө бээр херек. Малдын бүдүрүлүг хууаа-жын тодаргай болгон арткы кижилерин фермалардан хостаары чугула.

Мал ажилынын продукциянын бүдүр-ринге үнөр чарыгдаларга уу-жун бот де-зини кемчир ээлеп турар. Манза экономика-талаа-биле эң ажилыг културга болур куурууа онза чугула ужу-дуулайт. Ич-картага болгон фермада «Тиледеге» кол-хозтун төп фермазына сүтүтү малга ку-уруузын чымдаан берип турган чорук бир инектен саалданы 145 килограммга көмүлдүр арганы берген.

Силос онгарларын фермалар-биле ко-жа турары бисте эес ужу-дуулайт. Ичкарта Ленин атыг колхоз силосту фермадан 18 километр ирак черде салган. Артеле амга чедир чангыс килограмм силос-биле мал кемчелерин таварылга эес.

Эт бүдүрерин көмүлдүрине уу-жун, куу-лаар мал ажилын эң өзүтүч адыры хаван ажилы болур. Бир төртүр хавандан алып хаван оолдарын көмүлдүрине бол-гон дугуш хаванарын оолдарды чорукту негедеринге онза кигөөдөйи сала чогутур. Бо чымын бисте төртүр дугуш хаванар 1500-тен эвеш эес хаван оол-дарын берип шыдар. Оларын деңизин 50 кг чедирбашан, немей 750 центнер эйти, а бүгү өдүрүн хаван алыг-биле кады 2194 цент, азы нинти эйтин 40 хууун алып бис. Ол болза 1700 муң ажил рубльдин орулгаларын бисте бээр.

Районда хойларын баш саны чыл бүтү

Дүжүтү бедиринин чугула куула-ры болза бар сугтарылган черлерин бү-рүн ажилдары болгон сугтарылган шадерин улам ийди калбартыр болур. Сугтарылган черлер түтүчү эки дү-жүтү бөдир билдинтир турбуже, бисте

Колхозтар ол хире кемчелдир тарааны алган, мыамада дуулаалар болгон на-тура төлөвир бугуар күрүне-биле сала-жыр болгон ажил-агылынын иштини хе-регелдерин долдур хандырар, саян алыр өртөктер-биле күрүпте 10 миллион ажил рубльдин тараанын саян болулар.

Тараа бүдүрерин көмүлдүр-биле чер-

Орулгалыг адырлар	Орулгалын түнү (муң руб.-биле)
Тараа ажил-агылы	7610,4
Картофель	4,1
Ногаалар	22,0
Сүт	196,1

Каражамыг адырлар	Каражамын түнү (муң руб.-биле)
Мыйыстыг бола малдын эди	448,3
Хаван ажилы	47,1
Хой ажилы	60,2
Күш ажилы	4,5

Э К О Н О М И К Т И Г К О Н Ф Е Р Е Н Ц И Я З Ы

күш-ажыл болгаш хөрөңгилер чарыгдалдарын эвээжедир

көүлөп турар болза-да, беш колхозтарда хой фермалары каражатын ажалдап туралар. Илангы «Тилелге», Кочетов аттыг, Ленин аттыг, «Искра» колхозтарда ажал-херек таарымчалыг эвес. Хой ажылында мындг байдалын чыдаганы чүдө? «Искра» биле «Кызыл тараачын» колхозтары хой ажылынын каражаты болгаш орулгалыг фермаларын денештирбишаан, бистер дараазында чүдүлери көрдүгө:

«Искра» колхоз	«Кызыл тараачын» колхоз
Көдөз ажал-агылнын 100 га ажалгалыг чөргө ооаар хойлар 100 га ажалгалыг чөргө хөмөрүшүр алган дүк (кг)	12 23,2
Хой бүрүзүгү берген орулгалы (рубль)	33 98
Хойжу бүрүзүгө ооаштыр алдынан хой эди (центнер)	10 19

Мичанга, «Кызыл тараачын» колхозта бүгү көргүзүлгөр «Искрадан» ийи аптап ажыг болган. «Кызыл тараачын» илангы чүдө саны эвес, харын шынары база эки болганынан «Искрага» болаарга мына бир хойдан дүк кыргызалды 400 грамм, а дүгүл депиз 10 кг ажыг болган. Илангаж, «Кызыл тараачын» колхозта ажалгалыг куралдары база бар. Илангы колхоз хойларнын кышкы болгаш чазын эре хураганашкын чорудуп турган, бир хурагандан 0,5 кг эвес, а бир кг дүкү ап болур. Хойларын олардын семиртирин эки организастар болгаш көдөз ажал-агылнын ажыгалыг 100 га чөргө оларнын ооажырын көдүдөдүр херек.

Хаван ажылы ажал-агылнын бедик орулгалыг адыры болур ужурулг

Биш-Хем МТС-тин кол зоотехниши эш Сычевтун илеткелинден

СЭКП-нин XX съездин күш-ажылы болгаш хөрөңгилерин эвээж-биле чарыгдал турган, 100 гектар чөргө шөдөрүнүн бүрүзүгө көдөз ажал-агыл продукцияны бүүдүрүн дыка көүдөдүрүнүн програм-манын айткан.

Бистин районувустун чамдык артедлеринде продукция бүүдүрүн дыка хей күш-хүннерин болгаш хөрөңгилерин чарыгдал турган. Мындг чикетти көргүзүгө тодарай. «Кызыл тараачын» колхозка бир центнер хаван эшын алыр-биле 30 күш-хүннери болгаш 70 рубль, а «Искра» артедге мындг санын продукцияга 299 күш-хүннери болгаш 313 рубль чарыгдал-тыган.

Мен бодумнун чугаамга хаван эди бүүдүрүн чарыгдалдарын эвээж-биле ине орунларынын дугайында айтырыгта доктап көрөй.

Хаван ажылында эш чугула байдалдарын илангаж, кышкы хаваннарнын структуралын шын организастары болур. Колхозтун 100 га тарылга шөлүгүн бүрүзүгө ийи кол болгаш 3—4 чангыс төрүзүгө (дунгуш) хаваннарны турары чугула деп чүвени практика көргүзүп турар. Бодан мадыг мындг структуралын үзүндө ажал-агыл 100 га тарылга шөлүгө хамаарыштыр 40—50 хаван оолдарын ап болур. Кол төрүзү хаван-дан алдында оолдарын ийи санынан чыда чангыс төрүзү хаваннарны арттырар, а чангыс чыда төрүзү хаваннардын (60—65 хуу санын) алдынан арткап бүгү хаван оолдарын семирти азыралга арттырар.

Бодага бүгү-ле кол төрүзү хаваннар-нын хей бот денешин турарын сүмеле-вейн турар. Чыда, 180—220 кг денеш-лиг кол төрүзү хаванын чыл дүгүзүндө семирти азыралга төлөдө, мал чөмүнүн 18—20 чикек хөмөдүнүн азы 1700 кг картс фальд, 460 кг арбайны болгаш 500 кг сулазын чарыгдал херек. Бистин төрүзү хаваннарныстын районунга колхозтун концентраттан чөмөр (арбай, сула болгаш куду сорттарын кызылге) кирип турарын билдирет. Оон түнелде «Кызыл тараачын» колхозка кол төрүзү хаваннын оолдуга ажалда болгаш хай-ааралга чарыгдалдарын, а ол ышкы ажал-агыл талазы-биле аар-саар чарыг-далдарын санавакка 93,5 рубль, Кочетов

Нарын дүктүг хой ажылын хөгжүлде бүгү колхозтарга оон экономика талазы-биле ажыг болурчун онза кичээгейни салыр херек. «Өк» совхоз Нарын дүктүг 1600 хойлуг. Оон-биле коза турар Ленин аттыг колхозта база ол хире хой бар. Мичаарга «Өк» совхозтун алган дүгү 68 центнер, а Ленин аттыг колхозтун — чүдө 32 цент. болган. Нарын дүктүг хойларын совхозтун алган акша орулгалы колхозтундан 6 катан хей болган.

Колхозтарнын чамдык удуруткучлары 1956 чылда нитинин ажал-агылнын хөг-жүдүрүнүн планнарын кылып турган, шын эвес орукче кирип, планнын көргү-зүлгөрүн кудулатканнар. Мындг байдал хамыктын мурунда планнашкынга кол-хозтарнын боттарын кыриштирбөөн, оларнын үнүг дынаван артедлерге болган. Чыда, Кочетов аттыг ар-тедлин баштаар чөри 1955 чылда бир инектен 1300 кг сүт алганын удуру ам 1000 кг деп төлөвлөгөн. Мындг турда-ла саанчылар боттарынга быжыглан шек бүрүзүндө 1200—1500 кг сүтү азыр деп планнарын санап турганнар. Иланга-даа оларнын саназын «еренип көр-бөөн».

Планнашкын үзүндө удуру чөмөстөрүн «Искра», Ленин аттыг болгаш эске-даа колхозтарга бүүдүргөн. Планнашкын мындг чөмөстөрүн дари чылдыры кыдыг.

Биш-Хем район эгэртинмес курлавыр-ларын. Оларын хөдөлүшкүнне кири-ри — бистин орулгалыг. Бо орулгалын чүдө күш-ажылыг бүүдүрүчүлүг дыка бедик, продукциянын чангыс чикен бүүдүрүн күш-ажылыг болгаш ажал-хөрөңгилерин чарыгдалдарын эвээж-биле турган чөмөстөрүнүн шиттирлеп болур.

Хаван ажылы ажал-агылнын бедик орулгалыг адыры болур ужурулг

Биш-Хем МТС-тин кол зоотехниши эш Сычевтун илеткелинден

«Искра» колхозка дүгү чылын дүгүзүндө удуру ак уксанын хаваннарнын көмөрүнүн чангыс уксанын аскыр хаван-биле хайнакташтырган. Оон түн-нелинде мында хаван оолдары даштык хө-виринин талазы-биле бешин аналдарында дыка ыгалап турар.

Эртекин болгаш мурнакчы практик-нын чөмөстөрүнүн районун колхозта-ры бүүдүргөгө неперетипишаан, хаван эди бүүдүрүн дыка чингедир болгаш ха-ван ажылынын орулгалын бедидер.

Бүгү курлавырларын ажыгалаа киирер

Конференциянын киржикчилеринин са-налдарыга колхозтарга болгаш МТС-те ажал-херектиг байдалын эки анализтеви-шаан, курлавырларын ажыгалаарын, оон-биле кады оларын ажыгалаа күш-ажылы чарыгдалдарын дыка кызырар хөмчө-дөжө удуру кичээгей салдыган.

МТС-тин кол агроном эш Федоренко Биш-Хем районун байдалына Т. С. Мал-цевтин системанын ажыгалаарын ажал-тынын дугайын тодарай чугаалаан. Оон чугаалааны:

Колхозчу эртеден Мальцевтин аргасын өзүгөр хөрүн болгаш тарылганын ажал-дан кызырарын системанын бистин чүрүтүшкө сөмүг чылдарын дүгүзүндө улам калбаа-биле ажыгалап турар.

1955 чылда районун колхозтары бед-леткөн чөри чок болганы-биле ширек ан-дарар чангыс чок ажалын-биле ханы ан-дарышкын чөмөстөрүн.

Эш Мальцевтин сүмөлээр агро-аргалар-нын шөмөри, 1955 чылда бистин колхоз-тарыны үдүретен хоорунга тарылганы чоруткан болгаш багай эвес түнелдерин чөмөстөрүн. Ол дугайын дараазында сан-нар херечилеп турар.

Колхозтар аттары	Култу-разы	Дүжүт-түг (га-дан цент-нер)
«Кызыл тараачын»	кызылге	12
«Тилелге»	кызылге	16
Ленин аттыг	арбай	10
Кочетов аттыг	арбай	14
Кочетов аттыг	кызылге	12
«Кызыл сымдык»	кызылге	10

Анаа тарылганын үзүндө болгаш хоор-ун талазы-биле тарылганын үзүндө чөргө ажыдап кызырарга кангы чарыгдалдар болганын тодаралары чугула. Хоорунга 190 ганы тараан болгаш гектардан 16 центнер дүжүтүг алган «Тилелге» кол-хозтү чиккеке ап көрөдүлөр.

Анаа бир гектар кызылге ажалдап кызырарга анаа тарылганын үзүндө 68,3 кг, а хоорун талазы-биле тарылганын үзүндө чүдө 21,7 кг кызыр чүдө чарыг-далыганын санап көргөн.

Мичанга, бисте бар материалдарын анализден ап көргө, эш Мальцевтин чар аргасын колхозчуларын болгаш МТС ажыгдалдарын ажылынын бүүдүрү-чүлүг бедидерин, кылып турар про-дукциянын центнеринге күш-ажылы чарыг-далын эвээж-биле, кызыр чүдө чарыгдалын дыка кызырар арганы берип турар-дыр.

Биш-Хем МТС-тин директор эш Бала-новтун санап болган.

— Партиянын XX съездин машина-трактор станцияларынын мурунга харым-салгалыг орулгалын салып турар. Ол со-рулгаларын чөмөстөрүнүн күдөдүрүнө бар иштиги курлавырларын долзу-биле болгаш шын ажыгалаары чугула. 1955 чылдын ажылынын анализ байлак тех-никалы ам-даа чөмөс ажыгалап турар деп чүвени көргөскөн.

Фактыларын көрөдүлөр. Сезон дүгү-зүндө күчүгүг «С-80» деп трактор чүдө 44 машина-хүнүгө ажыгалаан болган 1168 гектары ажыдап кылган. Ол 156 машина-хүнүгө чөмөс ажыгалаан деп чү-вени санапга көргүзүп турар. Бир эвес нормалын күдөдүр турган болза, 2700 гектары немей ажыдап болур турган.

МТС-тин машина паркында элөөн удуру бот декин «НАТИ» деп тракторлар элөөн турар. Оларын база чөмөс ажыгалай турар. Эртеден чылын «НАТИ»-лер органи-астыг болгаш техниктиг таарымча чөмөс чүдүлери талазы-биле 3088 машина-хүнүгө чөмөс ажыгалаан. Ол үзүндү дүгү-зүндө олар 23 муу гектардан эвээш эвес чөмөс ажыдап кылып болур турган.

Сезон дүгүзүндө 980 машина-хүнүгө анаа турган «Универсал» тракторларын багай ажыгалаан, оон түнелде 4600 гек-тары чөмөс ажыгалаан. «ДТ-54» тра-кторларын дугайын база мичаар чугаалап болур.

МТС талазы-биле машина-трактор пар-кын багай ажыгалаанын ужурундан 37 муу гектар чөмөс чөмөс ажыгалайшаан. Бир эвес бисте техниканы бедик бүүдүрүчүлүг ажыгалаарын хандырган болзувуса, чым-чак андарыганын гектар бүрүзүгү үнө-ли 13 руб. 25 коп. эвес, а чүдө 8 руб. 25 коп. болур ийик. Оон-биле кады чүс муу хире рубль күрүнөге камнап бөр ийик бис.

Ол ышкы комбайн паркынын ажыг-лашкынга база доктап болур. Эртеден чылын кысы «С-4» комбайнга ортумак ажыдап кысышкын хүндө 9 га база «сталин-6» комбайнга — 15 га турган. Оон-биле кады бистин мурнакчыларыны хүн бүрү 20—25 ганы ажал ап турган-дыр.

Чыда, «Искра» колхозка дүгү чылын дүгүзүндө удуру ак уксанын хаваннарнын көмөрүнүн чангыс уксанын аскыр хаван-биле хайнакташтырган. Оон түн-нелинде мында хаван оолдары даштык хө-виринин талазы-биле бешин аналдарында дыка ыгалап турар.

Эртекин болгаш мурнакчы практик-нын чөмөстөрүнүн районун колхозта-ры бүүдүргөгө неперетипишаан, хаван эди бүүдүрүн дыка чингедир болгаш ха-ван ажылынын орулгалын бедидер.

Эш Балабанов оон ынай моон солгаар МТС-тин күш-ажылыг бүүдүрүчүлүг бедидер болгаш трактор ажыгалаарын бот-үнесин чингедир сорулга-биле ап чөмөс хөмчөдөрүн дугайын чугаалаан.

Чамдык бригадаларын бот орулга-чарыгалыг бүүдүрүнчө шилчидер. Комбайн-лерин эки эки ажылап турган, тра-ктористтерин штатын кызырар. Часкы та-рылгага чөмөс комбайннар сөмөлөгүн дооар, ол чөмөс чазын комбайн-лерин тракторлар чөмөс аргасын арганы берген турарын хөмчөдөрүн ам чөмөс турар.

Дүжүт ажалдамында олар ком-байнларын штурвалдарына тургустар. Оон соода «Кызыл тараачын» колхоз-тун даргазы эш Астафьев санап берген. Ол мал ажылынын продуктуларын бот-үне-син чингедирине дөмү болуп турар хөмчө-дөжө доктаган.

— Бөгүгү конференцияга бедеткен-мишаан, бистер колхозуустун чамдык фермаларында продукциянын чангыстыг чикен бүүдүрүнчө удуру чарыгдалдарын бүүдүрүп турарын элөөткөн бис — деп ол чугаалаан.

Бызаалар өстүрүнө доктаган. Бир бызаанын 6 айыныг чөмөс азыраарыга колхозка 762 рубль үнүп турар. — Ийги чартык чылында анаа чүдө 81 рубль ооажыр, чүдө дөжө сүтү райондан үндүр. Ийги чылында ол-ла бызага 194 рубль, а үшкү чылында — 150 рубль чарыгал турар бис. Мичанга, бызаа азыраары оон баштайгы алды ай-ларында кончуг хей чарыгдалыг болу-дур. Уш хардан куду эвес назылы анык малларын күрүнөгө дуаары ажыг-агылга ажыг-агыл-дыр деп түнелди үндүргөн бис.

Шаанда бистер хаван оолдарын чам-дыктарын 2 ай чөмөс өстүрүп, оон ажалгалыг 254 рубль үнүп турар-даа, оларнын бирээсин 100—120 рубльге сатып турган бис. Ажал-агылга ол кара-жалы турган. Ам ол практикадан үштүг-гаш, хаванарын 9 ай чөмөс өстүрүп деп шиттирлөө бис. Мичанга бир башка чарыгдал 400 рубльден шоогул ашпас, а саарыга үзүндө бир хаван ортумаа-биле 972 рубль болуп турар.

«Тилелге» колхозтун бухгалтери эш Рыбинин чугаалааны болза:

Конференциянын сүмөлээр болза:

Районун экономиктиг конференцияны күш-ажылы болгаш материалдыг хө-рөңгилерин эң эвээж-биле чарыгал турган, көдөз ажал-агыл продуктуларын бүүдү-рин көүдөдүрүн дугайында айтырыгны чугаалап көргөш, дараазында чүд-лерин сүмөлөп тур:

100 га ажыгал шөлүгө хамаарыштыр продукция алырын амы туруп турар экономиктиг көргүзүлгө-биле кады колхоз бүүдүрүлгөсүн практикадагы не-мелде экономиктиг көргүзүлгө—продукциянын чангыстыг хөмчөдөрүн бүүдүрүнчө күш-хүннеринин болгаш материалдыг хө-рөңгилерин чарыгалын неперетип кии-рер.

1956 чылда доктаатынган бүүдүрүлгө планнарынга болгаш орулга-чарылга сме-таларыга үндөйлөш, продуктуларын аны-бүрү хөвирлеринин планнын бот-үне-син доктадыр болгаш оон чингелерин бүүгү хөмчөдөр-биле чөмөс алыр.

Фермалар, бригадалар, бүүдүрүлгө тус-тус участоктарынын талазы-биле ба-за кол-кол ажыгдалчыларын: сазычларын, хойжуларын, куш, хаван ажал-агыл-ларын болгаш өскөдөрүн-даа талазы-биле күш-ажыл болгаш материалдыг хө-рөңгилер чарыгдалдарын үчүдү колхозтарнын бухгалтерияларын чүрүмчүдөр.

100 га ажыгал шөлүгө хамаарыштыр продукцияны эң хей-биле алып сорулга-биле планнын көргүзүлгөрүн дыка көүдөдүр талазы-биле колхозтарнын бүү-дүрүлгө планнарын эде көр.

Эт бүүдүрүн көүдөдүр, колхозтарга болгаш совхозка дунгуш хаваннарнын солдарын, хаваннарнын үлөтүр хайнакташкын неперетип, мыйыстыг бода мал-дыг болгаш эске-даа малдарын дыштангалын болгаш семирткичтерин организастар; күрүнөгө дуаар мыйыстыг бода малдын ортумак деңизи 250—300 кг, хой-ларнын — 37—40 кг, хаванарнын — 86—100 кг болурун хандырар.

Экономика талазы-биле эң-не амыктын барымаалааш, наарауль хойларны эки-жидер-биле чөмөсөшүр Нарын дүктүг хей ажылын неперетип. Хойларнын кышы болгаш чазын-эрте (февраль-март) оолдарын, хураган нештерин алыр-биле 7 ай назылында наарауль хураганнарны эверитипирип турган, наарауль хойларнын чидир чокка оолдарын организастар; кодаган төрүр хойларнын баш санын бүүгү тала-биле көүдөдүр. Бо чылын хойларнын эверитипин чүдө тарып боозадыр ар-га-биле, а кыргызалын — электромеханиктиг ар-га-биле чөмөс.

1 гага болгаш чарыгдалын 1 күш-хүнүгө мал чөмөсүнүн хоолулу норма чинжээни эң хей санын берип турар култура болур куурузаны бүүдүрүлгө бүүгү хөмчө-биле неперетип; чангыс ону ногаан немелде чөмөс кылдыр, а кызын—силос кылдыр ажыгалап.

Колхозтарга күш-ажыл төлөвирин сайзырагашыдыр, ол сорулга-биле күш-ажылыг өзүп турар механизашкын, депшигелиг аргаларын неперетип турарын база колхозчуларын мергежилдин бөдүр турарын барымаалааш, колхозтар-га ажал нормаларын эде көр. Административ-эргелел болгаш хандырылга ажыгдал-чыларын хей-биле кызырып турган, колхозчуларын бүүдүрүлгө хей саныны-биле чөмөс.

Колхозчуларнын материалдыг сонуургалын күштөлдөр сорулга-биле 1956 чылдын апрельден элөөш районун бүүгү колхозтарыга ай санында ажал берини-шин чөмөс.

Колхозтарнын ажал-хөргөдүн шын ажыгалап сорулгазы-биле ажал-хөргө-дүн чарыгдалдарын чүдө баштаар чөмөс-биле дугурушканын өзүгөр чөмөсүн көдөз ажал-агыл артедлеринин даргаларыга болгаш бухгалтерлеринге сүмөлөс.

Көдөз ажал-агылнын экономикаын өөренип талазы-биле колхозтар удуруткуч-ларын, бухгалтерлерге болгаш эске-даа удуруткуч ажыгдалчыларга район се-ми-нарларын организастар.

Чер болгандан

Сүт-Хал районун Калинин аттыг кол-хозунун хойжу эш Дивестек алды чыл дүгүзүндө колхозуна дыка хей хураган-нарын өстүрүп берген. Эртеден чылын 275 хойдан 356 хураган, бир хойдан 2,1 кило-грамм дүк алган. Хей каларын көлөдөн бөр немелде төлөвирге 24 хураган, 27 ки-лограмм дүк алган.

Алдыг беш чыл планынын талазы-биле СЭКП-нин XX съездинин Директива-ларын танышкан, эш Дивестек бо чылын 100 баш хой бүрүзүндө 110 хураган, бир хойдан 2,5 килограмм дүк алып сорулга салган.

СЭКП-нин XX съездинин ажал болу-ган социалист чарыкка алган хөдөж-гө боттандырбишаан, съездинин төмүтүг шиттирлеринге улам соруу кирген Эер-бек шахтаанын эргелерин дашкылары чыл эргелден бөр үш чартык муу тонна хөмүр дашты пландын дашкыр берген.

Алдыг беш чылын баштайгы тылы-нын бүүдүрүлгө планын хуусаа бетинде, бир ай бурунга боттандыр дөм, кол-лектив социалист чарыкты улам кал-бартып турар.

СЭКП Кызыл хооромунун болгаш хоор-омунун ишчирин Кызыл туун Кы-зылдын ишчирин колхозтун коллектив сөс ай-лар улаштыр тууруп турар. СЭКП-нин XX съездинин ботун эртеден чөмөс кол-лективтин күш-ажылыг ишчирин улам беден. Февраль айын бүүдүрүлгө планын 130 хуу күдөдүр болгаш март айына хуусаа бетинде, беш хонук бурунга бот-тандыр дөм күженишкенин ажыдап турар.

Алдыг беш чылын баштайгы чылы—1956 чылын бүүдүрүлгө планын хуусаа бетинде күдөдүр дөм коллективте кал-барган социалист чарыктын бири олу-рунда эш Потылицынын удуруткуч дил-жиги бригада чөмөс турар. Бригада хүн нормалын ийи ажыг катан күдөдүр, про-дукциянын планда көрүнгөндөн 40 хуу хейү бүүдүрүп үндүрүп турар.

Кукуруза сизозу—хоолулу чөм

Чөм-Хемтик районун «Коммунизмче орук» колхозу мурунда чылдарда сизоз-тун шынарын таарын кылып ап турган. Мындг сизозу инектер шоогул чывес болгаш оларнын сүдү эбөөвейн турган.

1955 чылда колхоз эки шынарын ку-куруза сизозу кылып алган. Сизозу я-вардан эгелен чаш бызаанын инектерге болгаш хайдактан саар инектерге берген. Сизозу инектер кончуг туралыг чып турар болгаш сүдү мурунку чылдарын ден-нелден ажып турар. Колхоз 1955 чыл-дын октябрь 1-ден 1956 чылдын март 1-ге чөмөс ортумаа-биле бир инектен 223 литр сүтү саап алган.

Саанчыларын аразында эштер Куисе-кал, Сенинма, Сенден олар моон хей сүтү саап ап туралар.

Кукуруза сизозу — хоолулу чөм деп чүвени хөмчөдөрү бүүдүр, ам оон та-рылганын калбартырычте кичээгейни са-лып туралар.

М. МЫРТЫК-ООЛ.

Мал оолдап өгөлөөн

Чая-Хал районун Сталин аттыг көдөз ажал-агыл артедлинде мал массалыг оол-дап өгөлөөн.

Колхозтун инек фермасында төрөөн 80 инектин бызааларын мөдү дөмөдүрүп, 76 инекти бызаалардан чарып саап турар. Эртеден чыла болаарга инек фермасында саган сүтүгү үчүлүн экижиктен.

Шээр мал фермасында төрөөн 285 хой-лун 286 хураганын, 192 өшкүнүн 192 анайын бүрүн камгалап алган. Чаш мал-ды мөдди ап, эки ажал дөмөдүрүп дөм хойжулар Сагаандай, Серен-Доржу, Ии-дыра олар кончуг кызылге ажыдап турар. Шээр мал фермасынын эргелек-ти коммунист эш Хайдын чаш малды бү-рүн камгалап алып, мал кыштагалышкы-нын чөмөсөшүр дооар дөм мал-чынарын ажылын эки удурутп тур-рар.

Л. НИКОЛАЕВ.

Белеткел планы күүсөтинмейн турар

Күрүнөгө наарауль дуаар көдөз ажал-агыл продуктуларын белеткел планын күдөдүр талазы-биле ажал Чая-Хал рай-онда багай чорутуруп турар. Көдө Со-веттер, белеткел болгаш колхоз баштаар чөмөс бо чугула ажалче кичээгей сал-байн көлөдөдүн марттын бири чар-гылында түнел багай байдалды көргөскөн. Күрүнөгө дуаар сүт планын Ленин аттыг колхоз 9,9 хуу, Сталин аттыг көдөз ажал-агыл артед (даргазы эш Балчик-оол) 1,5 хуу, «Тилелге» колхоз (даргазы эш Казан-Сарыг) 1,6 хуу, Молотов аттыг кол-хоз (даргазы эш Копар) 1,2 хуу, а ния-тын-биле чүдө 3,1 хуу күдөдүр.

Көдө Советтер болгаш белеткел чөмө-сүн багай ажылынын түнелде кол-хозчулар база ажылы, албан-жазачылар күрүнөгө дуаар сүт планын күдөдүр. «Тилелге» колхозтун колхозчулары сүтү 3,8 хуу, Сталин аттыг колхозтун кол-хозчулары сүтү 10,7 хуу, эшти 3,8 хуу, Булу-Терек суурун чурткачылар сүтү 9,2 хуу, эшти 1,6 хуу, Чая-Хал көдөз Советтин хаматтары сүт планын чүдө 2,8 хуу күдөдүр. Херемде чурттап тур-рар

